

CAFÈ, COPA I PITI

Siguem bruts, parlem català

Pep Antoni Roig

Barcelona. Divendres, 12 de maig de 2023. 05:30

Temps de lectura: 5 minuts

Quan vaig arribar a **Morellàs**, dimarts passat, jo no sabia que aquella classe de català per a adults acabaria sent aquesta columna. Feia escasses cinc hores que [la justícia francesa havia impedit l'ús del català](#) als plens municipals de **Catalunya Nord**, però una alumna que es deia Claudine i devia tenir més de setanta anys va explicar-me que va a classe perquè parla català des que va néixer, però **encara no el sap escriure**. Quin sentit té voler aprendre una llengua que la justícia del país on vius considera invàlida per a la vida pública, doncs? La pregunta pot semblar crua i catastrofista, però si alguna cosa he après parlant amb diverses persones aquestes setmanes a Catalunya Nord és, precisament, que **parlar català ja no fa vergonya**.

La Claudine és una de les nou alumnes de la Carme, una gallega poliglota que fa de professora als **cursos de llengua organitzats per Òmnium Cultural**. En entrar a l'aula, va fer-me a participar al 'Què de nou?', la roda de presentacions que cada dimarts els serveix per explicar, en català, com els ha anat la setmana. "Em dic Pep, com el meu besavi Josep, que era de **Font-rabiosa** i va emigrar al sud, al Penedès, ara fa poc més de cent anys", els vaig dir abans d'explicar-los que érem allà per enregistrar un documental sobre la situació del català a Catalunya Nord. Tots van respondre'm a l'uníson amb un "Hola, Pep!", però quan encara no havia tingut temps d'avisar-los que ells havien de fer com si no hi fóssim, una de les senyores va aixecar la veu per resumir la resposta sobre la situació del català a Catalunya Nord: "**És prohibit!**", va exclamar.

No li falta raó. Ho va dir ella allà i ho van dir l'endemà les portades dels diaris, ja que el Tribunal Administratiu de Montpeller ha decretat que **els reglaments de cinc consistoris nord-catalans que permeten l'ús del català són**

inconstitucionals perquè vulneren "la primacia de la llengua francesa". El primer a vulnerar aquesta primacia va ser en **Pere Manzaneres**, el tinent d'alcaldia d'**Elna** que va decidir parlar català a un ple municipal per primera vegada, ara farà dos anys. Després van sumar-s'hi més ajuntaments, com el dels **Banys i Palaldà**, però la seva batllessa **Marie Costa** va deixar ben clar a la roda de premsa del passat dimarts que cap sentència la frenarà de parlar la seva llengua. També va dir que el proper ple consistorial el faran en anglès, aviam si el Prefecte els ho prohibeix. Quan ho vaig comentar a la classe, tothom va riure i un dels alumnes, un londinenc que viu a **Ceret** des de fa anys, va fer ús de la meravellosa ironia anglesa per preguntar a la professora si amb el seu nivell actual de català podria fer de traductor instantani d'aquest ple als Banys i Palaldà.

Fora conyes, la sensació és que digui el que digui un jutjat, alguna cosa està canviant. **França va repetint des de fa més d'un segle que tot el que no sigui parlar francès és cosa d'incivilitzats**, de gent sense cultura i de gent *bruta*, però aquella famosa frase de '**Parlez français, soyez propres**' pintada a la paret de l'escola d'**Aiguatèbia**, al Conflent, ja no fa el mateix efecte que dècades enrere. Ens ho va recordar la Brigitte, de fet, una alumna a qui la seva mare parlava català de petita però que sempre va créixer sabent que **aquella llengua era una llengua privada**. Per anar a cal metge, per omplir un formulari de correus o per comprar als grans magatzems calia parlar francès. La resta era només un **patuès** amb el qual guiar el bestiar, cantar cançons de bressol a casa o dir quatre frases fetes en moments puntuals, "per això de petita, a l'escola, una vegada vaig escriure que tenia el queixal corcat en comptes de dir *tordue* i el mestre va enfadar-se molt, va dir-me que no sabia escriure en francès i va obligar-me a ensenyar aquella catalanada al meu pare per tal que em castigues", ens va explicar.

Devia ser als anys cinquanta, vaig pensar, després de dues guerres mundials on **milers d'enfants catalans van morir per França**. Això, sumat a una Catalunya del sud endarrerida, ofegada i oprimida per una dictadura feixista, va provocar que una generació de catalans del nord, gairebé de forma natural i involuntària, optessin per ser *nets* i **deixessin de transmetre la llengua als seus fills**. "Tinc seixanta anys i de petit recordo que la gent del poble em deia *bonjour* quan em veia pel carrer, però després sentia com entraven a casa i deien **adiu**", va recordar l'Alfred. Veí de Morellàs mateix, feia classe acompanyat de la seva dona japonesa, que lògicament encara viu plenament *lost in translation* però s'atreveix a pronunciar correctament el nom de la cançó que fan servir pel taller de comprensió oral: [*La caputxeta roja*](#), de Joan-Pau Giné.

"Un dia volem que ens posis **Lluís Llach**", va dir la Brigitte, que va confessar escoltar-lo des de fa anys a casa mentre una alumna parisenc que viu al Voló em

va demanar el nom del documental i jo vaig confessar-li que encara no té títol, però que em moriria de ganes de posar-li "**Venim del nord, venim del sud**". Abans d'acomiar-me i agrair-los aquella estona meravellosa, també els vaig explicar que "els catalans del sud no em creuran si els dic que hi ha gent de Tòquio, Londres o París que aprèn català a Catalunya Nord". No em creureu, lectors, perquè vosaltres també esteu farts de **passejar per Perpinyà i tenir la sensació que ningú parla català**, cosa que és llastimosament certa: segons la darrera enquesta d'usos lingüístics feta per la Generalitat, el Consell Departamental i la Universitat de Perpinyà, **només el 5% de la gent a Catalunya Nord utilitza normalment el català**, però el 35% el sap parlar i el 61% l'entén. Però la dada més important és que **un 77% de la població voldria entendre'l** i voldria que els seus fills també el parlessin.

La dada em fa pensar en un episodi mític de la sèrie *The Young Pope* on el cardenal Voiello apareix a una estança del Vaticà amb l'equipació del Nàpols, dues monges se sorprenen de la fila que fa i li pregunten si no li fa vergonya anar vestit així. "Vergonya? [Ser napolità no és cap vergonya!](#)", diu el cardenal, per això aquesta dada, la més rellevant de totes, és la que **ens relliga amb el fotimer de pares que decideixen escolaritzar els seus fills a La Bressola**, amb els centenars d'alumnes de les escoles públiques immersives **Arrels**, amb els milers de nanos que estudien en les línies bilingües francès-català, amb els més de quatre-cents alumnes de cursos de català per a adults d'Òmnium, amb els milers d'usuaris de l'aplicació [Adui.cat](#) i amb els més de trenta anys d'existència de **Ràdio Arrels**. També amb **Gregóry Marty** mateix, el **batlle de Portvendres** que va canviar el reglament de l'Ajuntament que presideix per permetre l'ús del català, malgrat que ell confessi públicament que no el parla. És a dir, la dada diu que **el català, aquella llengua considerada sempre privada i encara avui en massa desús, no és una llengua de la qual avergonyir-se**. Potser per això la Claudine, aquella senyora gran, va dir que "quan he de dir '**quatre vint**', el meu cap encara pensa **vuitanta**".

No és el mateix vuitanta que quatre vegades vint, vaig dir-me, perquè **una llengua és un conjunt de signes que serveixen per comunicar-se, però també és una visió concreta del món**. En el cas dels catalans del sud, una visió amenaçada del món. En el cas dels del nord, una visió prohibida. "Pas que mai morirem, mentre parlem català", va respondre-li l'Alfred. Per això vaig sortir de la classe amb la sensació que persones com ells eren allà que perquè **aquella llengua, la nostra llengua, els relliga amb els seus pares i els seus avis**. Amb la seva infantesa. Amb els seus somnis innocents. Amb els records de la gent que mai no deixem d'estimar, fins i tot quan ja no hi són. Potser jo també era allà pel mateix, ja que jo tampoc no he deixat d'estimar mai el meu besavi Josep, malgrat que no el

pogué conèixer, per això quan aquest estiu vaig descobrir al cementiri de **Santa Llocaia** la tomba del seu pare, el meu rebesavi Lluís, vaig posar-me a plorar d'emoció davant el nínxol en francès d'un senyor que no vaig conèixer mai però que portava el cognom de la meva àvia. **Un senyor que tampoc deia 'quatre vint', sinó vuitanta.** Un senyor que mai no sabrà que el seu rebesnet parla, escriu i viu en català, que és el que faran molts rebesnets dels catalans del nord d'aquí a cent anys, n'estic segur, ja que hi ha arrels tan profundes que ni la República francesa, tan experta en la matèria, podrà mai guillotinar.